

Konrad Sachanowicz, Damian Nowak

TRZNADELEK *EMBERIZA PUSILLA* NOWYM GATUNKIEM W AWIFAUNIE MAZOWSZA

Little Bunting *Emberiza pusilla* - a new species in avifauna of Mazowsze

Dorosłego trznadelka w szacie godowej obserwowaliśmy i sfotografowaliśmy 29.04.2003 r. w pobliżu miejscowości Tyczek, powiat ostrołęcki, woj. mazowieckie (akceptacja Komisji Faunistycznej). Ptaka zauważyliśmy dopiero po przypadkowym wypłoszeniu go z rzadkiej, suchej roślinności porastającej skraj rowu odwadniającego na granicy z polem uprawnym. W trakcie blisko trzygodzinnej obserwacji (z najmniejszej odległości 3-4 m) ptak żerował przeważnie wśród niskich traw, w miejscach piaszczystych, na dnie rowu. Cechowała go niewielka płochliwość oraz dość skryty sposób żerowania, co w połączeniu z maskującym na tle podłoża ubarwieniem czyniło go bardzo łatwym do przeoczenia. Spłoszony odlatywał i siadał na najbliższym drzewie lub przewodach sieci elektrycznej, aby po chwili wrócić na poprzednie miejsce. W chwili podrywania się z ziemi oraz w locie wydawał głos mogący kojarzyć się z głosem świergotka łąkowego *Anthus pratensis*. Wygląd ptaka zgadzał się z opisem w przewodniku autorstwa Svenssona et al. (2001), z którym porównywano go bezpośrednio po obserwacji. Ptak był wielkością i sylwetką zbliżony nieco do pokrzywnicy *Prunella modularis*. Miał bardzo krótkie skrzydła (lotki I rzędu) i dość długi ogon, który często „nerwowo” rozkładał podobnie jak czyni to kopcuszek *Phoenicurus ochruros*. Na głowie przeważała barwa rdzawa. Wierzch głowy i obrzeżenie pokryw usznych były czarne. Brew, pokrywy uszne oraz dość szeroki pasek biegnący przez środek głowy były rdzawe, rozjaśniające się ku tyłowi. Wokół oka biaława, kontrastująca obwódka i takiż wąs. Dziób ciemny, trójkątny. Pierś i brzuch białawe z ciemnym, regularnym kreskowaniem. Tło grzbietu było oliwkowo-brązowo-czarne z wyraźnymi jaśniejszymi „szelkami”. Na skrzydle widoczny był jasny pasek tworzony przez białe końce średnich pokryw. Kuper oliwkowo-brązowy z czarnym kreskowaniem. Sterówki skrajne były szarawe, lekko jaśniejsze niż wewnętrzne. Nogi jaskrawo różowe.

Zasięg arealu lęgowego trznadelka w Europie obejmuje subarktyczną i częściowo borealną część Rosji i Skandynawii. Ptak ten gniazduje w krzewiastej tundrze i północnej tajdze, a zimuje w południowo-wschodniej Azji (Cramp 1985, Hagemeyer i Blair 1997). Do Polski zalatuje wyjątkowo; rozkład regionalny dotychczasowych 14 spotkań jest następujący: Pobrzeże Bałtyku – pięć, Północne Podlasie – trzy, Śląsk i Małopolska – po dwa, Warmia i Kujawy – po jednym. Obserwacje jesienne (osiem) przeważają nad wiosennymi (cztery) i zimowymi (dwie) (Tomiałojć i Stawarczyk 2003). Aż sześć stwierdzeń dotyczy ptaków schwytanych w sieci (głównie na wybrzeżu), co może sugerować, że ten niepozorny gatunek uchodzi uwadze obserwatorów i w rzeczywistości pojawia się w kraju częściej, niż wynika to z liczby obserwacji.

LITERATURA

CRAMP S. (Ed.) 1985. The birds of the Western Palearctic. 4. Oxford University Press, Oxford.

HAGEMEIJER E. J. M., BLAIR M. J. (Eds). 1997. The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. T&AD Poyser, London.

SVENSSON L., GRANT P. J., MULLARNEY K., ZETTERSTRÖM D. 2001. Collins Bird Guide. HarperCollins Publishers, London.

TOMIAŁOJC L., STAWARCZYK T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław.

Summary

An adult Little Bunting was observed near the village Tyczek (Ostrołęka Province, NE Poland) on 29 April 2003.

Waldemar Michalak

DRUGIE STWIERDZENIE SZABLODZIABA *RECURVIROSTRA* *AVOSETTA* NA ZIEMI LESZCZYŃSKIEJ

Second observation of Avocet *Recurvirostra avosetta* in Leszczyńska Land

W dniu 20.04.2004 podczas kontroli żwirowni w Zaborowie (dzielnicy Leszna, pld. Wielkopolska) obserwowano szablodzioba *Recurvirostra avosetta*. Zbiornik ten już od kilku lat nie jest eksploatowany, jego powierzchnia wynosi ok. 10 ha i w całości jest zalany wodą.

Ptaka stał w wodzie niedaleko brzegu, po kilku minutach zerwał się do lotu, zatoczył kilka kółek nad zbiornikiem, siadł ponownie kilkadziesiąt metrów dalej, by następnie po dłuższej chwili znów wzbić się w powietrze. Po kilkukrotnym okrążeniu zbiornika siadł na chwilę na powierzchni wody, a następnie zerwał się do lotu i zniknął z pola widzenia. Mimo intensywnych poszukiwań już go nie znaleziono. Cała obserwacja trwała około 25 minut i miała miejsce w godzinach rannych. Jest to drugie stwierdzenie tego gatunku na Ziemi Leszczyńskiej po 19 latach (Kuźniak i Lorek 1993).

Szablodziób jest ptakiem bardzo nielicznie przelotnym i wyjątkowo lęgowym. Od lat 90. stwierdzono w Polsce 4 przypadki gniazdowania, które poprzedzone zostały wzrostem liczby obserwacji (Tomiałojć i Stawarczyk 2003). Przelotne ptaki notowano w całym kraju, najczęściej na Wybrzeżu (ponad połowa stwierdzeń pochodzi z rejonu Zatoki Gdańskiej i Zalewu Szczecińskiego). W głębi kraju pojawia się dość regularnie. Pierwsze stwierdzenie w Wielkopolsce miało miejsce w 1982 roku: 22.05. na Jeziorze Maltańskim w Poznaniu obserwowano 3 ptaki (Bednorz et al. 2000). Na Ziemi Leszczyńskiej po raz pierwszy stwierdzony został 10.08.1985 na zalewowej części Zbiornika Wonieść (Kuźniak i Lorek 1993). Mimo, iż w ostatnich latach częstotliwość pojawów szablodzioba znacznie wzrosła, Ziemia Leszczyńska była przez niego omijana, chociaż na terenach sąsiednich (dolina Baryczy, dolina Warty, zbiornik Jeziorsko) notowany był dość często.

W głębi lądu obserwacje szablodziobów najczęściej miały miejsce na zbiornikach zaporowych, stawach hodowlanych oraz w dolinach rzek (Dyrcz et al. 1991, Kuźniak i Lorek 1993, Stawarczyk et al. 1996, Bednorz et al. 2000, Tomiałojć i Stawarczyk 2003).

Termin obserwacji pasuje do szczytu przelotów wiosennych, który ma miejsce w drugiej połowie kwietnia i początku maja (Tomiałojć i Stawarczyk 2003).